

Видатний педагог уважав, що вчитель, насамперед, повинен допомагати дитині вчитися, пережити незрівнянне почуття першості, відчуття «смак» успіху, прагнення стати краще не заради похвали, а з внутрішньої потреби і від того відчувати пошану оточуючих, не втратити своєї чесноти.

Отже, науково-педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського не тільки не втрачає своєї актуальності, а й набуває нового прочитання і усвідомлення. Школа мислення, школа під блакитним небом, школа радості видатного педагога стала відомою в усьому світі і є дороговказом для педагогіки майбутніх поколінь. Підсумовуючи, слід зазначити, що місія сухомлинівської «Школи радості» та НУШ – школи XXI століття – зробити дитину щасливою.

Список бібліографічних посилань:

1. Нова українська школа [Електронний ресурс : режим відкритого доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>]
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. Т. 5. [Текст]. К. : Радянська школа, 1977. 640 с.
3. Сухомлинський В. О. Школа радості. *Вибрані твори: в 5. томах.* К., 1976 – 1977. Т.3. С. 9-98.

УДК 37.091.4(477)

Т. О. Довженко

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
tatanadovzhenko@gmail.com;

І. А. Небитова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
nebytova.iryana@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У тезах розглянуто педагогічні ідеї В. Сухомлинського у контексті Нової української школи. Визначено сутність концепції Нової української школи. Зазначено формулу Нової української школи, що складається з дев'яти ключових компонентів. Охарактеризовано окремі компоненти формули Нової української школи, спираючись на педагогічну спадщину В. Сухомлинського.

Ключові слова: педагогічні ідеї, концепція, Нова українська школа, ключові компоненти, компетентність, освітнє середовище.

The thesis deals with pedagogical ideas of V. Sukhomlinsky in the context of the New Ukrainian School. The essence of the concept of the New Ukrainian School is determined. The formula of the New Ukrainian School, consisting of nine key components, is indicated. Some components of the formula of the New Ukrainian School are characterized, based on the pedagogical heritage of V. Sukhomlinsky.

Keywords: pedagogical ideas, concept, New Ukrainian school, key components, competence, educational environment.

Сьогодні освіта в Україні стрімко змінюється. Це пов'язано, перш за все, з економічною та політичною ситуацією в країні. Концепція Нової української школи вкорінюється та набирає обертів. Вона потрібна для того, щоб сформувані чіткі уявлення про мету шкільної реформи, її кінцевий результат і сформувані програму дій. Так, концепція містить в собі як чіткі програмні моменти (наприклад, перехід до 12-річної шкільної освіти, структурний поділ школи-12-річки на 3 рівні), так і ціннісні, філософські поняття – орієнтація виховного процесу в школі на загальнолюдські цінності, до яких належать: гідність, чесність, справедливість, повага до життя, повага до себе та інших людей, повага до прав людини, свобода, демократія, культурне розмаїття, патріотизм, повага до рідної мови, турбота про довкілля, солідарність, відповідальність [4].

Основною ідеєю концепції Нової української школи є думка про те, що найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [2, с. 4].

З огляду на вищезазначене, педагогічні ідеї відомого педагога-гуманіста В. Сухомлинського набувають все більшої актуальності саме в контексті Нової української школи.

Як зазначає А. Волканова, провідні ідеї, які стали основою концепції НУШ, Василь Олександрович розвинув у своїх працях, зокрема: любов до дитини; розвиток творчих сил кожної окремої особистості в умовах колективної співдружності на основі етико-естетичних цінностей, інтересів, потреб, який спрямований у кінцевому підсумку на творчу працю; культ природи, природа як найважливіший засіб виховання почуття прекрасного і

гармонії; розробка демократичних педагогічних засобів і методів навчання й виховання (повага, заохочення, опора на позитивне, покарання); звернення до внутрішнього світу дитини, опора на її сили, внутрішні потенції, підтримка і розвиток того здорового, що є в кожній особистості; розвиток ідеї «радості пізнання», тобто емоційне сприйняття процесу навчання; демократизація структури управління навчально-виховним процесом у школі [8].

Формула Нової української школи складається з дев'яти ключових компонентів та переформується з ідеями Василя Сухомлинського. Проаналізуємо деякі з них, спираючись на педагогічну спадщину відомого педагога:

1) новий зміст освіти, оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві [2, с. 13].

Формування професійної компетентності В. Сухомлинський пов'язував з педагогічною творчістю. З цього приводу педагог зазначав: «Ткач уже через годину бачить плоди своєї праці. Сталевар через кілька годин радіє з гарячого потоку металу – це вершина його мрії, хлібороб через кілька місяців милується колосками, жменею зерна, вирощеного в полі... А вчителеві треба працювати роки і роки, щоб побачити те, що він замислив; ніхто так часто не відчуває почуття незадоволення, як учитель...» [6, с. 57].

2) умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно [2, с. 13].

Педагог-гуманіст був переконаний у тому, що важливою умовою успішної роботи вчителя є багате, різнобічне інтелектуальне життя, різноманітність інтересів, широта кругозору, допитливість, чутливість до нового в науці [7, с. 55].

3) наскрізний процес виховання, який формує цінності [2, с. 13].

Формування морально-етичних цінностей у процесі виховання учнів посідає значне місце у спадщині В. Сухомлинського. Педагог був переконаний, що «...норми моральності розкриваються в молодшому віці у конкретному, емоційно виразному вчинку...» [5, с. 442].

4) педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [2, с. 13]

В. Сухомлинський стверджував, що між окремими складовими частинами освітнього процесу наявні численні складні взаємозв'язки і взаємозалежності. «Виховання всебічно розвиненої особистості – це вміння розібратися у великій кількості найскладніших і немовби непомітних на перший погляд залежностей, – писав Василь Олександрович у праці

«Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості». – Бути мудрим вихователем – означає насамперед розуміти причинно-наслідкові зв'язки в усьому, що ми повсякденно бачимо, робимо, чого ми чекаємо» [1, с. 26].

5) орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм [2, с. 13].

Багаторічні спостереження В. Сухомлинського за розумовою працею школярів з 1 класу до закінчення школи допомогли йому визначити найбільш сприятливі умови для розвитку розумових сил і здібностей дитини. Фахівець наголошував: «Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, пробудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання» [5, с. 75].

б) нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя [2, с. 13].

В. Сухомлинський один із перших у світовій педагогіці звертається до принципу наступності у процесі формування компетентності «учити - вчитися», саме цим підтверджуючи її надпредметність та життєву значущість. Василь Олександрович наголошував, що «ось тут і виникає розрив між початковими класами і подальшими щабелями навчання. У початкових класах ми дуже боязко, несміливо даємо в руки дитині інструмент, без досконалого володіння яким неможливо уявити її інтелектуальне життя [3, с. 75].

7) сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише у приміщенні навчального закладу [2, с. 13].

Відомий педагог розглядає середовищний підхід до освіти дітей, як комплекс взаємопов'язаних компонентів, а не просто як сукупність частин, що їх оточують. В. Сухомлинський відносив до нього і найближчий до дитини світ – школа, клас, учитель, батьки, і віддалений у часі і просторі – село (місто), країна, природа, світ праці, культурно-історичні реалії. Особливо великого значення педагог надавав природі як виховному засобу. «Я прагнув до того, щоб перед тим, як відкрити першу книжку, прочитати ... перше слово, діти прочитали сторінки найпрекраснішої в світі книги – книги природи», – наголошував педагог. Природа – це джерело доброти. Вивчення її – це засіб виховання у маленької людини гуманності, моральності, сердечності, чуйності та інших загальнолюдських цінностей [3, с. 17-20].

Спираючись на вищезазначене, можемо стверджувати, що концепцію Нової української школи побудовано на основних педагогічних ідеях

В. Сухомлинського. На даному етапі розвитку освіти в Україні процес вивчення та використання спадщини Василя Олександровича набуває все більшої актуальності, адже успішне навчання й виховання не може існувати без глибокого вивчення і творчого впровадження в життя педагогічно цінних ідей та положень В. Сухомлинського.

Список бібліографічних посилань:

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: за станом на 18 листопада 2016 р. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016/> (дата звернення: 19.09.2019)
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja: za zag. red. N. M. Bibik. K. : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Савченко О. Я. Розвиток творчості школяра – стрижнева проблема творчості В. О. Сухомлинського. Донецьк : Витоки, 2011. С. 17-22.
4. Середня освіта. URL: <https://osvita.ua/school/52304/> (дата звернення: 19.09.2019)
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. Т-3. К. : «Радянська школа», 1976. 640 с.
6. Сухомлинський В. А. Как воспитать настоящего человека. К. : Радянська школа, 1975. с.171.
7. Сухомлинский В. А. Павлышская средняя школа: обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе. М.: Просвещение, 1979. 393 с.
8. Університетське слово. Справжня студентська газета Бердянського державного університету. URL: <http://us.bdpu.org/ideji-v-suhomlynskooho-v-suchasnomu-osvitnomu-prostori.html> (дата звернення: 19.09.2019)

УДК 37.017.4+37.035.6

О. А. Жадько
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
oazhadko@ukr.net

В. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ

У роботі розкриваються погляди В. Сухомлинського щодо формування громадянських якостей дітей. Визначено важливі громадянські якості (громадянська свідомість, благородство, відданість, почуття особистої